

93 ГОДИНИ ПГГСД „НИКОЛАЙ ХАЙТОВ“ – ГИМНАЗИЯ С ТРАДИЦИИ, ДОКАЗАНА ВЪВ ВРЕМЕТО

Мария Георгиева, Мая Рогашка

Професионална гимназия по горско стопанство и дървообработване „Николай Хайтов“ – Варна

Резюме. Настоящият текст представя възможностите, които ПГГСД „Николай Хайтов“ предлага за обучение и интеграция на ученици от различни етноси и с различни образователни нужди. Споделен е опитът, който има училището при обучение и възпитание на ученици от малцинства и такива със специални образователни потребности.

Keywords: vocational; education; integration; students; ethnic groups; educational needs; dual training

Въведение. Професионална гимназия по горско стопанство и дървообработване „Николай Хайтов“ – Варна, е съвременно, модерно училище, развиващ се културно-образователен център. Със своята 93-годишна история, тя е едно от най-старите варненски училища. Създадено е през 1924 г. като Държавно практическо столарско училище, в което се обучават вечерно младежи, работещи в дървообработващите работилници. От 1945 г. се преустройва в средно техническо училище. Годици наред е известно като Техникум по дървообработване и вътрешна архитектура „Васил Коларов“. През 1991 г. е преименуван в Техникум по горско стопанство и дървообработване. От 2003 година е Професионална гимназия по горско стопанство и дървообработване, а от 2004 година носи името на родолюбеца, на големия човек с неспокоен дух и остро перо, на сина на Родопа планина академик Николай Хайтов.

Прекрчвайки прага на училището, първото, което прави впечатление, е уникалността на дърворезбите в интериора. По неповторим начин училищната атмосфера преплита духа на останалото от поколенията и съвременната естетика. Тя е израз на светоусещането на екипа от учители и ученици, осъзнаване на мястото, в което работят и учат, като носещо наслада и удоволствие. В колорита от багри, хармония и уют всекидневно се ражда една нова вселена – на човешките отношения и взаимодействия. В хаоса от мисли,

настроения и преживявания подрастващи и обучаващи откриват себе си, разпознават се, осъществяват духовните си търсения.

Форми на обучение в ПГГСД „Николай Хайтов“. През 2017/2018 г. се обучават около 500 ученици от различен етнос, социални групи, от различни региони и райони, с различни образователни възможности и нужди. При направено проучване около 150 от тях се самоопределят като ученици с ромски, турски и друг етнос, а 50 от общата бройка са ученици със специални образователни потребности. В този смисъл, гимназията придоби завиден опит за работа с различни категории ученици и техните семейства. Разработиха се и се утвърдиха модели за добри практики за интеграция на учениците в училище. За всички тези модели ще стане дума в настоящия доклад.

В ПГГСД „Николай Хайтов“ се предлагат разнообразни форми на обучение, които осигуряват възможност на ученици, застрашени от отпадане, да продължат обучението си по друг начин.

Дневна форма на обучение. Във връзка с изискванията на ЗПУО формата на обучение се избира от ученика, а за малолетните се извършва вместо тях и от тяхно име от родителите им. В определени случаи формата на обучение се препоръчва от екипа за подкрепа на личностното развитие. Дневната форма на обучение е присъствена форма, която се провежда между 7:30 и 19:30 ч. в учебни дни. През учебната 2017/2018 г. в ПГГСД „Николай Хайтов“ се обучават около 500 ученици в дневна форма на обучение. Това са младежи от 15 до 19 години от различен етнос, социален статус и положение. През годината се провеждат чести проучвания на застрашените от отпадане по различни причини. Последните са картотекирани и с тях се провеждат и продължават различни дейности за задържането им в училище.

Самостоятелна форма на обучение за лица, навършили 16 години. Самостоятелната форма на обучение е неприсъствена форма, при която учениците се подготвят самостоятелно и се явяват на изпити по учебни предмети съгласно училищния учебен план. В тази форма се обучават ученици, разпределени в класовете от IX до XII клас, по всички професии и специалности. Причините да предпочетат тази форма, са от различен характер, най-често социален, здравословен, семеен или като мярка за налагане на санкция.

Самостоятелна форма на обучение по рамкова програма „Е“ – за придобиване на трета степен на професионална квалификация след завършено средно образование, обучаваме ученици по следните професии и специалности:

- „Техник-озеленител“, специалност „Парково строителство и озеленяване“;
- „Техник-технолог в дървообработването“, специалност „Мебелно производство“;
- „Техник-лесовъд“, специалност „Горско и ловно стопанство“.

Задочно обучение по държавна поръчка за лица със завършено основно образование, работещи или безработни, по професия „Оператор в дървообработването“, специалност „Производство на мебели“. Обучават се по учебен план, утвърден от МОН, разпределен на сесии през учебната година.

Задочно обучение – платено, за лица със завършено средно образование, работещи или безработни, по професия „Техник-лесовъд“, специалност „Горско и ловно стопанство“, с двугодишен срок на обучение. Обучават се по учебен план, утвърден от директора на гимназията – общо 960 учебни часа, като се включват всички предмети от професионалната подготовка на учениците от дневна форма на обучение. Завършват обучението си с явяване на държавни изпити по теория и практика по национални изпитни теми и задания и получават „Свидетелство за професионална квалификация“. От 2000/2001 учебна година са преквалифицирани 381 човека. Голяма част от тях бяха работници в горските стопанства, но без необходимата квалификация.

Валидиране на резултати от неформално обучение и самостоятелно учене – дейности по проект „Нова възможност за моето бъдеще“. По този проект гимназията работи от месец февруари 2014 година и до месец февруари 2015 година, участниците по Проекта бяха общо 35. През този период членовете на комисията подготвиха необходимите изпитни материали, проведеха входящи тестове и практически задания, подпомогнаха участниците за явяване на държавни квалификационни изпити.

Издадени бяха общо 27 сертификата, както следва: професия „Дърворезбар“ – 2; професия „Оператор в дървообработването“, специалност „Производство на мебели“ – 19; професия „Дизайнер“, специалност „Интериорен дизайн“ – 2; специалност „Изработване и ремонт на мебели от облагородени плочи“ – част от професия „Оператор в дървообработването“, специалност „Производство на мебели“ – 4.

Дневна форма за обучение на ученици със СОП, придобили удостоверение вместо свидетелство за завършен осми клас, непокриващи ДООИ. Учениците се обучават в двугодишен, а от настоящата учебна година – тригодишен срок по специалност: „Озеленяване и цветарство“, професия „Работник в озеленяването“. След завършване получават удостоверение за завършен десети клас и придобиват първа квалификационна степен.

Работа по проекти – една възможност за ученици и учители. ПГТСД „Николай Хайтов“ е една от водещите гимназии във Варна, която може да се похвали със завиден брой спечелени проекти, по които екипът работи. Това е едно от бижутата, с които училището се гордее и споделя международен и национален опит от реализирани дейности в различни посоки. Голяма част от спечелените проекти са европейски и са свързани със споделяне и проучване на международен опит в различни области.

Работата по проект е метод на обучение, при който обучаваните изпълняват една голяма задача, в която се включва изследване на определена тема, идентифициране на проблемите и докладване на резултатите. При проектите участниците работят самостоятелно обикновено за по-дълъг период от време. Проектът, като метод, позволява да се упражняват голям набор от умения, като организиране, планиране, анализ, вземане на решение, изследване и др. В тесен смисъл, работата по проект е педагогическа категория, за която се отнасят характеристики като комплексен метод, метод на обучение, начин за организиране на самостоятелното обучение, технология и др., конкретизиращи съдържанието, предназначението и особеностите на използването му в учебно-възпитателния процес. Работата по проект е особена философия на образованието: философия на целта и дейността, на резултатите и постиженията, отдалечена от само и чисто теоретичната образованост. С този факт е свързана неговата актуалност и днес. Умението да се работи по проект, е показател за високата квалификация на преподавателите, за желанието им да използват ефективни методики за обучение и развитие на обучаваните (Shamonina, 2008: 38).

В годините са включени голям брой ученици и учители в работа по различни проекти, което дава своите положителни резултати, сред които:

- сключване на трудови правоотношения на учениците с работодатели;
- контакт с работодатели в различни региони у нас и в други държави;
- проучване на европейски опит в различни направления;
- разработени вътрешни правила за работа и контрол;
- мотивация на учениците за учене, като се търсят начини за реализация след завършване;

– привличане в работата по проекти на ученици от различни етнически групи и предоставяне на възможности да се чувстват равнопоставени. По този показател гимназията участва в проект „Форум театър – инструмент за обучение“, където от шест ученици един беше от турски произход. Ученикът беше много добре приет от останалите участници в групата и се чувстваше изцяло равнопоставен. На един от форумите в Италия той спечели награда за най-добра мъжка роля в клип за дискриминацията.

Умението за работа по проект е показател за високата квалификация на преподавателите от ПГТСД „Николай Хайтов“. В началото на учебната 2016/2017 г. гимназията започна работа по проект „Твоят час“, където се сформираха 16 клуба, от които 11 по интереси и 5 за преодоляване на образователни дефицити. Половината от сформираните клубове са за интеграция на различните етноси, за преодоляване на техните затруднения и за приобщаване на ученици със СОП. В началото на 2017 – 2018 г. сформираните по Проекта клубове са 13, от които 10 клуба по интереси, а 3 за преодоляване на образователните трудности.

Възможности на психологическия тренинг за интеграция на ученици от различни етноси. Работа с родители и ученици. Последните години тренингът се наложи като адекватна форма на работа в обучението във всички образователни степени. Думата training обикновено означава подготовка на човек за някаква специфична работа, задача, умение или комбинация от тях. Психологическият тренинг е най-значимата форма за корективно-формиращо въздействие, която определяме като целенасочено, обособено от йерархичните структури и едновременно с това съобразено с ценностно-нормативната система в обществото изменение на знанията, уменията, ценностните ориентации на човека вследствие на интензивно, многократно, но относително краткотрайно корективно формиращо въздействие (Rogashka & Peev, 2012: 9). Тренингът е преди всичко психологическо въздействие, насочено към отделната личност. Основното предназначение на тренингите е човек да се самоопознава, да се саморазвива, да се учи да разбира другия и да влиза в контакт с него (Boeddeker, 2002: 9).

В ПГГСД „Николай Хайтов“ психологическият тренинг се провежда системно и целенасочено както с ученици, така и с родители и учители по различни теми. В обучението на учениците той се прилага най-често в часовете от философските дисциплини, както и в рамките на часовете, в които се прилага мярка „Без свободен час“ от педагогическия съветник. Темите, по които се работи, са предварително проучени, съгласувани и подбрани в зависимост от нуждите на всеки клас. Сред тях са:

- Адаптация и мотивация на учениците в училище;
- Екип и екипни взаимодействия;
- Толерантност и толерантни взаимоотношения;
- Рисково поведение и превенция на различните му форми;
- Дискриминация и начини за недопускане в училище.

Тренингите с родители също се организират в зависимост от потребностите и нуждите им. Мотивацията ни за провеждане на тренингите винаги е обусловена от желанието ни да бъдем полезни на родителите на нашите възпитаници. Познавайки проблемите, съпътстващи учениците в училище, имаме желание да проведем съвместно дискусия, споделяйки личен опит за мотивация и подобряване на взаимоотношенията родители – деца. Общата ни цел е да преодоляваме творчески проблемите във възпитанието на децата.

Обученията са преди всичко психологическо помагало и пътеводител за родители във възпитанието на децата, отработено от самите тях в процеса на съвместната ни работа и разбира се – от споделените преживявания. Тренингът повишава сензитивността на личността на родителя в условията на интензивен групов опит и спомага за осмисляне на особеностите на човешкото общуване, за вглеждане и преценка на собствения стил на комуникация с детето, за разграничаване на ефективните от неефективните модели на възпитание. Тренингите

създават умения за по-добро познаване на родителските и детските чувства и нагласи, които водят до пораздаване на междуличностни конфликти и справяне то с тях. Тренингът подкрепя и разширява уменията за психично разтоварване.

Цели на тренингите

1. Да стимулира екипната работа, сътрудничеството и откритата комуникация между родителите.
2. Да се мотивират и подкрепят родителите по-ефективно да се справят с възпитанието на децата вкъщи.
3. Да се създадат у родителите желание и готовност за съвместни действия за подобряване на функционирането и справянето на децата в училище.

Тренингът е модерен и актуален подход за работа с родителите, подкрепящ взаимодействието с учителите и училищната институция. Обучението подпомага родителите и обогатява уменията им при избор на позитивни подходи във възпитателния процес. Чрез поставените цели и задачи в хода на тренинговите занятия се постигат разбиране и съпричастност към родителската позиция относно възпитанието. Посреща се безпокойството на родителите и им се оказва съдействие при разрешаване на междуличностните конфликти с децата, с които се сблъскват всеки ден. Родителите се подтикат да бъдат по-отговорни към общите задължения, както и в търсене на адекватни решения на сложните задачи и ситуации от ежедневието, определящи личностното израстване на детето.

Естествен резултат от добрата работа в тренинговата група е груповата сплотеност. Родителите изграждат доверие помежду си, приемат се и се консултират помежду си. Формират се позитивни нагласи за работа в екип чрез взаимното опознаване и взаимно приемане. Развиват толерантно отношение както към проблемите на собствените си деца, така и към етническите различия и образователните възможности.

Прилагане на иновативни подходи в учебно-възпитателния процес. В своята работа учителите използват различни интерактивни методи, за да онагледят своята работа и да направят учебния материал разбираем и достъпен за всички ученици, в т.ч. и за тези от малцинствените групи.

Сред тях най-често използваните са:

- беседа – основен метод за овладяване на знания. Определя се като диалогичен начин за изложение на учебно съдържание;
- SWOT анализ – намира все по-голямо приложение по различните предмети. От първите букви на английските думи: силни страни, слабости, възможности за решаване на проблеми, заплахи. При този метод групата последователно търси отговор на всяка от четирите области (Iankov & Goranova, 2007);
- индивидуално и групово консултиране – консултирането се определя като вид взаимопомощ, която се характеризира с препоръки за действия, ос-

новаващи се на връзката между проблема на ученика и целите, средствата и стратегиите на житейската практика. Този метод се прилага както в контекста на необходимостта на ученика да получи допълнително информация по учебен предмет, така и нуждата му от психологическо консултиране и необходимостта от намеса в разрешаване на междуличностните му отношения със съученик, учител, родител и др.;

– ролеви игри – активен метод на обучение, базиращ се на изследване на преживяванията на участниците, всеки от които получава сценарий за определена роля. Главната цел е да се обсъди и да се научи повече от нашия опит и от този на другите. Играейки, участниците усвояват нов опит и нови модели на поведение (Pahalyan, 2006: 36). Играта ги развива, социализира, терапевтира. С помощта на играта се разрешават много психолого-педагогически проблеми на групата, оказва се помощ на участниците да разбират себе си, да преодоляват определени трудности и бариери, в т.ч. да преодоляват и проблемите с дискриминацията. Методът е изключително полезен както за приложение в общообразователните дисциплини, така и по теория на специалните предмети, също и практика;

– решаване на казуси – методът се прилага както в малки, така и в големи групи. Целта варира в различни посоки: да се предизвика дискусия, да се обменят мнения в групата, да се стимулират обучаемите да предлагат и усвояват умения за вземане на решения (Parvanova & Gligorov, 2009: 10);

– дискусия – обикновено този метод има определена тема и се ръководи от обучаващия. Предимства на дискусията са, че провокира интереса и води до изясняване на позиции по определени проблеми;

– самообучение – ефективен метод за усвояване на изучавания материал от обучаемите. Прилага се най-често при ученици, обучавани в самостоятелна форма, но е приложим и за всички останали, при които обучителят е успял да предизвика интереса им;

– психодрама – метод на груповата психотерапия. Психодрамата е наука, която изследва истината посредством драматични методи. Прилага се в различни области: бизнес, образование, професионална подготовка, организационно развитие, за преодоляване на стереотипи, за превенция на дискриминация и др. В ПГТСД „Николай Хайтов“ се работи от 2014 г. до 2016 г. по проект „Форум театър“ – инструмент за обучение, който беше основно разработен на принципа на психодрамата и психодраматичните техники;

– иновационни методи за междупредметни връзки на общообразователната и професионалната подготовка – осъществяват се при преподаването на различни дисциплини. За нас съвременното познание е невъзможно, ако то не се базира на контакт и обмен на информация между отделните науки, а от тук – и на тесния контакт между преподавателите специалисти, техния специфичен опит и умения. Основна наша задача, като учители, е да успеем

да докажем на своите ученици, че обособяването на отделните учебни дисциплини цели само да подпомогне по-задълбоченото усвояване на знания, а не да ги нахъса на отделни несвързани части. Междупредметните връзки са иманентно присъщи на обучението в училище. Главно условие и цел, които ние си поставяме, е живият контакт между учителите в гимназията.

– Междупредметни връзки между „Интериорен дизайн“ и дисциплини от философския цикъл на тема „Приложение на интерактивните методи за изграждане на ефективен екип при обучение на ученици от специалност интериорен дизайн“. По време на урока бяха представени съществуващите добри междупредметни връзки между философските дисциплини и специалност „Интериорен дизайн“. Урокът имаше обобщаващ характер върху работата от втория учебен срок. В началото започна с кратка притча за въведение в темата. На следващ етап на учениците бяха дадени игра за загряване и ролева игра по темата. В същинската част на открития урок учениците представиха презентации на свои проекти, по които са работили. Урокът завърши с ориенталска мъдрост, обобщение и благодарност от и към всички присъстващи.

– Междупредметни връзки между „Конструиране на мебели“ и немски език. По време на занятието беше представена немска фирма за кухни. Учениците, прилагайки знанията си по немски език, проведоха диалог с клиента. С приложение на метода на индивидуално консултиране изработиха конструктивен проект на мебели за обзавеждане и предложиха оферта.

– Интерактивен урок по интериорен дизайн. Учениците представляваха две фирми за мебелно обзавеждане. Клиенти бяха учители с желание да си изберат мебели. Учениците си разпределиха длъжностите и функциите във фирмата. Имаха ясни правила да работят етично, морално и професионално помежду си. Те определиха материалите, нужни за производството, калкулираха труда, консумативите и печалбата, като се съобразиха с желанията на клиента. В края на урока едната фирма подписа договор за изпълнение.

В последните години се наложи необходимостта от приложение на нетрадиционни методи на преподаване. Новите поколения, новите ученици, присъствието на голям брой представители на различни етноси изискват да се търсят различни, лесно достъпни, интересни и разбираеми методи за преподаване от учителите. В това отношение педагогическите специалисти натрупаха значителен опит. Те търсят начини материалът да бъде добре поднесен, учениците да го усвояват леко и да могат да го приложат където е необходимо.

Обучение на ученици със специални образователни потребности. Според Наредба 1 от 23.01.2009 г. деца и ученици със специални образователни потребности са децата и учениците със: различни видове увреждания – сензорни, физически, умствени (умствена изостаналост), множество увреждания; езиково-говорни нарушения; обучителни трудности.

В ПГГСД „Николай Хайтов“ се обучават ученици със специални образователни потребности от учебната 2009/2010 г. в специалност „Работник в озеленяването“. Понастоящем в гимназията се обучават 36 ученици в специализирани и масови паралелки. В ПГГСД „Н. Хайтов“ са осигурени условия, за да могат учениците да се обучават спокойно. Те се чувстват равнопоставени и с равни възможности сред другите ученици. Пълноценно участват в социалния живот, успешно се справят с житейски ситуации. Разработени са подходящи образователни програми, сформирани е екип за подкрепа на личностното развитие на учениците. Увеличават се дидактическите средства, специалните, помощно-техническите средства, апаратура и материалите, използвани в часовете. Изградена е рампа на централния вход, отговаряща на изискванията за достъпна архитектурна среда. Изграден е тоалет за ученици с физически увреждания.

Наблюдава се положителна промяна в поведението и нагласата на учениците със СОП. Работещите с тях са водени от принципите, залегнали в националния план, които позволяват достъпно образование на всички деца независимо от техния пол, възраст, способности, етническа принадлежност, увреждане и др.

Между ученици и учители съществува атмосфера на непринуденост, спокойствие, поддържа се връзка на взаимно доверие, уважение и подкрепа. Учениците ежедневно търсят общуване с тях и с радост споделят както положителни, така и отрицателни емоции. Наблюдават се взаимопомощ, грижа, нагласа за подкрепа.

Родителите се явяват добър партньор в обучението на своите деца. Те насърчават активно и поддържат формирането на полезни умения за самостоятелен и независим живот. Класните ръководители съвместно с родители и социални асистенти организират посещения на различни извънучилищни мероприятия (театри, концерти, мюзикъли, балет, изложби, екскурзии и др.)

Учебното съдържание е адаптирано към възможностите на всеки ученик поотделно. В своята работа учителите прилагат разнообразие от интерактивни методи. В часовете по български език и математика по специална теория се работи по индивидуална програма с учениците, съобразена с индивидуалните и личностните особености на всеки. Провеждат се чест контрол и преглед на знанията. Часовете по учебна практика са особено интересни за тях. Всеки има различни предпочитания. Крайният резултат обикновено ги въодушевява и ентусиазира за ползата и смисъла от обучението.

Извънкласни и извънучилищни дейности и инициативи за интеграция на учениците със СОП от ПГГСД „Николай Хайтов“. В последните години участието в извънкласни и извънучилищни дейности бележи сериозен напредък и се наложи като добра практика. Това дава много добри резулта-

ти върху учебно-възпитателния процес на учениците. Сред по-известните за учебната година инициативи са:

- участие в арт терапия „Семейна работилничка“ към ДЦ „Ривиера“;
- участие на ученик на гимназията – член на Националния съвет на децата, в първото изнесено заседание на Съвета, което се проведе във Варна;
- участие на ученик от ПГГСД „Николай Хайтов“ – Варна, в предаване на БНТ-2 на тема „Спорт за хора с увреждане“;
- участие в проекта на ДЦ „Ривиера“ за младите хора с интелектуални затруднения и правото им на изява и редовна спортна рехабилитация, за свободен достъп на спортните бази;
- участие в концерт по случай Деня на Народните будители;
- участие в кампанията на Съвета на децата „Деца помагат на деца“ и посещение в ЦНСТ „Изгрев“;
- участие в Национална конференция на SOS „Детски селища“ на тема „Правата на децата в алтернативна грижа. Посрещане на предизвикателството“. Нашата гимназия бе посочена в добрите практики за работа с деца със СОП;
- участие на ученици във фотоизложба на деца и младежи със специални нужди – инициатива „И ние можем“ на национална кампания „Родители в действие“ и фондация „Лумос“;
- през месец декември на учениците от специализираната паралелка IX клас беше изнесена лекция на тема „Общуване между половете“ от представител на ХЕИ Варна;
- Коледен концерт;
- участие на ученик в проект Able mentor – проект на ИУ – Варна;
- включване на ученици от гимназията в мартеничкова кампания на Карин дом;
- среща на ДАЗД с областното и общинското ръководство на Варна. Участие на Велико в събитието и призив от него за различни обществени каузи в полза на деца и младежи в неравностойно положение;
- участие на ученик от гимназията в Международен семинар по проект на ДАЗД и Съвета на Европа „Гарантиране правото на децата да участват във всички области на живота и измержане на напредъка в насърчаването на участието на децата“;
- на 29.04.2017 г. по случай Деня на солидарността между поколенията в ПГГСД се проведе практическо занятие с потребители от ДЦ „Ривиера“;
- участие на ученик със СОП в международна среща на фондация „Лумос“ в Молдова;
- участие във второ изнесено издание на Съвета на децата във Велико Търново;
- участие на ученици със СОП в екскурзия до с. Равадиново.

На 1-ви юни в Морската градина се проведе бал с маски за деца със и без затруднения от семейства във формална грижа. Мотото на събитието беше „Маски долу! Да се погледнем в очите и да сме заедно!“.

Едно от най-вълнуващите събития през годината беше абитуриентският бал на завършващите.

Заклучение. В гимназията работят 48 учители с доказан професионализъм, прилагащи иновационни методи в процеса на обучение на учениците. Повече от половината в продължение на 20 години работят за утвърждаване доброто име на училището, за запазване и пренасяне на традициите в поколенията и изграждането на знаещи и можещи млади хора. Квалификацията на учителите е фактор за професионализма: един доктор в областта на психологията; носители на I ПКС – двама; четирима са носители на II ПКС, а седемнадесет – на други ПКС.

Образователната интеграция в ПГГСД „Николай Хайтов“ не е само институционална. Тя е система от взаимно подкрепящи се дейности. Стремещът на всички е да имат единен подход за зачитане на индивидуалностите, съчетан със стимули за неговото израстване като личност и специалист в своята област. При завършилите ученици се наблюдава безспорен напредък по отношение на придобити знания и умения, самостоятелно справяне с редица практически задачи, контактност и освободеност в общуването, по-спокойно поведение, развито чувство за отговорност и полезност.

Изводи.

1. Различните форми на обучение за възрастни, които предлага ПГГСД „Н. Хайтов“, са в унисон с изискванията на Националната стратегия за учене през целия живот 2020 и дават следните възможности:

- на лица, завършили средно образование, да се преквалифицират;
- на лица, завършили основно образование, да придобият средно образование и професионална квалификационна степен;
- на лица, отпаднали от училище по различни причини, включително и социални, да завършат в самостоятелна форма и придобият средно образование и професионална квалификационна степен;
- валидиране на резултати от неформално обучение и самостоятелно учене, като съвременна форма за преквалификация.

2. В ПГГСД „Николай Хайтов“ има сформирани екипи с висок квалификационен статус, който е готов да прилага нови методи и форми на обучение, като използва знанията си от работата по различни проекти и по програма ФАР за модулно обучение.

3. Училището разполага със съвременна материално-техническа база, съобразена с изискванията за микроклимат, оборудване и обзавеждане, екология и дизайн.

4. Възпитаниците на гимназията се обучават по специалности, които им дават възможност за успешна реализация след завършване на обучението.

5. Многообразието от училищни извънкласни форми подпомага учениците в социалната им адаптация, формира, личностните им качества, изгражда устойчиви модели на поведение. Авторитетът на училището от години е неоспорим.

NOTES/БЕЛЕЖКИ

1. Настоящият доклад е изготвен в навечерието на 93-годишнината на ППГСД „Николай Хайтов“. Във връзка с това авторите поздравяват всички учители и ученици и им пожелават здраве, творческо вдъхновение и много бъдещи успехи.
2. Закон за предучилищното и училищното образование.
3. Наредба № 1 от 23 януари 2009 г. за обучение на деца и ученици със специални образователни потребности и/или с хронични заболявания.
4. Правилник за прилагане на Закон за народната просвета.

REFERENCES/ЛИТЕРАТУРА

- Boeddeker, M. & Valter, L. (2002). *Formi na grupovodinamichen trening*. Sofia: Semarsh. [Бьодикер, М. & Валтер, Л. (2002). *Форми на груповодинамичен тренинг*. София: Семарш.]
- Pahalyan, V. (2006). *Grupповуу psihologicheskiy trening: uchebnoe posobie*. Sankt Peterburg: Piter. [Пахальян, В. (2006). *Групповой психологический тренинг: учебное пособие*. Санкт Петербург: Питер.]
- Parvanova, Y. & Gligorov, V. (2009). *Rakovodstvo za organizirane i provezhdane na interaktivno obuchenie na direktori i uchilishtni ekipi za formirane na uchilishtna zdravna politika. Fond. Obsht. Progr. Za preventsiya na upotrebata na narkotitsi v uchilishtata*. Sofia. [Първанова, Й. & Глигоров, В. (2009). *Ръководство за организиране и провеждане на интерактивно обучение на директори и училищни екипи за формиране на училищна здравна политика. Фонд. Общ. Прогр. За превенция на употребата на наркотици в училищата*. София.]
- Rogashka, M. & Peev, I. (2012). *Psihologicheskiyat trening vav vodniya transport*. Varna: Steno. [Рогашка, М. & Пеев, И. (2012). *Психологическият тренинг във водния транспорт*. Варна: Стено.]
- Shamonina, G. (2008). *Metodat na projektite v chuzhdoezikovoto obuchenie*. Varna: UI na VSU. [Шамонина, Г. (2008). *Методът на проектите в чуждоезиковото обучение*. Варна: УИ на ВСУ.]
- Yankov, N. & Goranova, P. (2007). *Trening po strategirane i planirane*. Svishtov: Akademichno izdatelstvo „D. Tsenov“. [Янков, Н. & Горанова, П. (2007). *Тренинг по стратегиране и планиране*. Свищов: Д. Ценов.]

93 YEARS OF „NIKOLAY HAITOV“ VOCATIONAL SCHOOL – A HIGH SCHOOL WITH TRADITIONS, PROVED IN TIME

Abstract. This text presents the opportunities given by the “Nikolay Haitov” Vocational School for education and integration to students from different ethnic groups and with different educational needs. The text shares school’s experience in education and training of pupils from minorities and those with special educational needs.

✉ **Eng. Maria Georgieva**

Principal

Vocational School of Forestry and Woodworking “Nikolay Haytov”

Varna, Bulgaria

E-mail: mgeorgieva1@abv.bg

Dr. Maia Rogashka

Vocational School of Forestry and Woodworking “Nikolay Haytov”

Varna, Bulgaria

E-mail: maia_rogashka@abv.bg